

Ágætu nefndarmenn iðnaðarnefndar Alþingis!

Þar sem ég hef undanfarin ár unnið nokkuð við undirbúning og hönnun smávirkjana, langar mig að koma á framfæri nokkrum athugasemdum við frumvarp til laga um breytingu á raforkulögum. Meðal virkjana sem ég hef unnið að eru 300 - 400 kW virkjanir sem tengdar eru dreifikerfi RARIK og voru reistar á grundvelli áætlana sem byggðu á því sem komist varð næst um raforkuverð sl. tvö ár. Verði þetta frumvarp að lögum óbreytt, mun það hafa veruleg áhrif á rekstur þessara virkjana og einnig á áætlanir um nýjar virkjanir sem unnið hefur verið að undanfarið. Í neðangreindum athugasemdum á ég við virkjanir sem tengdar eru dreifiveitum, selja framleiðslu sína nærliggjandi dreifiveitu og orkan er notuð innan viðkomandi dreifiveitusvæðis.

Árni S. Sigurðsson
 vélaverkfræðingur

Athugasemdir við frumvarp um breytingu á raforkulögum.

1. Úttektargjald dreifiveitu óháð framleiðslu á dreifiveitusvæði.
Ekkert tillit virðist tekið til minni úttektar dreifiveitu af flutningskerfi vegna tengdra smávirkjana. Þótt eðlilegt sé að smávirkjanir taki nokkurn þátt í kostnaði við flutningskerfið (vegna reiðuafsl, þótt þær noti flutningskerfið ekki að öðru leyti, varaafll er oft fyrir hendi innan dreifiveitusvæðisins), virðist fullkomlega óeðlilegt að láta eins og þær séu ekki til.

Í athugasemdum með frumvarpinu segir: „Við undirbúning frumvarps þess sem leiddi til breytinga á flutningskafla raforkulaga og varð að lögum nr. 89/2004 var gengið út frá því að dreifiveitur greiddu til flutningsfyrirtækisins fyrir alla raforku sem notuð væri á viðkomandi dreifiveitusvæði. Skipti þar ekki máli hvort orkan kæmi frá flutningskerfinu eða frá virkjunum á viðkomandi dreifiveitusvæði, beint inn á dreifikerfi, enda væri það sú raforka sem flutningsfyrirtækið þyrfti að hafa til reiðu ef bilanir kæmu upp. Má geta þess að allir útreikningar kostnaðarforsendna, m.a. fyrir hina svonefndu „nitján manna nefnd“, byggðust á þessu fyrirkomulagi. Fyrirkomulag þetta er einnig í samræmi við gjaldtöku fyrir innmötun virkjana, sem greiða sama gjald, hvort sem orkan fer beint inn á flutningskerfið eða virkjunin tengist dreifiveitu.“

Þetta fæst raunar ekki staðist, því ekki er gert ráð fyrir úttektargjaldi með þessum hætti í lögnum og ekki heldur í bráðabirgðagjaldskrá sem flutningssvið Landsvirkjunar gerði í fyrra.

Eðlilegt verður að teljast, að úttektargjald til flutningskerfisins fari eftir úttekt dreifiveitu af flutningskerfinu. Ef bilanir koma upp í virkjun tengdri dreifiveitu, mun dreifiveitan eðlilega þurfa að greiða flutningskerfinu bæði fyrir afl og orku sem nemur framleiðslu virkjunarinnar. Þátttaka virkjunar í uppbyggingu flutningskerfis kæmi með innmötunargjaldi, sbr. næsta lið.

2. Innmötunargjald virkjunar óháð tengingu og raunverulegri innmötun.
Í núgildandi lögum er gert ráð fyrir að innmötunargjald virkjana sem tengjast flutningskerfinu um dreifiveitu skiptist milli flutningsfyrirtækis og viðkomandi dreifiveitu skv. skiptireglu sem OS ákveður (að fenginni tillögu aðila).
Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að dreifiveitan innheimti fullt innmötunargjald fyrir flutningsfyrirtækið en flutningsfyrirtækið greiði síðan dreifiveitunni „...eðlilegt gjald fyrir að annast tengsl slíkra virkjana við flutningskerfið.“ OS (hver annar) ákveður „eðlilegt gjald“ verði um það ágreiningur.
Ekkert liggur fyrir um hvert gjaldið verður, hvort nokkuð tillit verður tekið til raunverulegrar innmötunar virkjunarinnar til flutningskerfisins, eða hvort nær algerlega verður litið framhjá því hagræði að tengja virkjun dreifikerfi en ekki beint við flutningskerfið. Hins vegar má telja eðlilegt að smávirkjanir tengdar dreifiveitu greiði innmötunargjald að nokkru eða miklu leyti, enda verði tekið tillit til framleiðslu þeirra við útreikning úttektargjalds.
3. Minnkað tap í dreifikerfi vegna virkjunar.
„2. málsl. 8. mgr. orðast svo: Dreifiveita skal láta virkjun sem tengist veitusvæði hennar beint og leiðir til minni tapa en ella væri eða er á annan hátt hagstæð fyrir dreifikerfið njóta þess hagræðis.“ Þetta

ákvæði er jákvætt og tryggir það sem ætti að vera sjálfsagt í viðskiptum dreifiveitu og virkjunar.

Helstu röksemdir fyrir „föstum“ inn- og útmötunargjöldum virðast vera þær að byggja þurfi upp flutningskerfi til að geta afhent allt afl sem smávirkjanir geta afhent, þar sem virkjanirnar geti bilað og afhendingaröryggi þeirra sé minna en flutningskerfisins. Þetta er að vissu leyti rétt, því er eðlilegt að smávirkjanir greiði **hluta** innmötunar- eða útmötunargjalds eftir atvikum, en ekki fullt gjald. Lægra afhendingaröryggi kemur væntanlega fram í því að þær verða að selja framleiðslu sína á heldur lægra verði en stórvirkjanir.

Hins vegar virðist ekkert tillit vera tekið til þess að **smávirkjanir geta aukið afhendingaröryggi** raforku. Auk þess eru dæmi um að **fleiri en ein smávirkjun tengist sama dreifikerfinu** og afar ólíklegt að þær bili allar samtímis. Ekkert virðist vera reiknað með því.

Sem dæmi má nefna, að í janúar sl. féllu nokkur snjóflóð á raflínu frá Dalvík til Ólafsfjarðar og rofnaði þar með tenging Ólafsfjarðar, Fljóta og Siglufjarðar við flutningskerfið. Rafmagn hélst þó að mestu á svæðinu, því þar eru þrjár vatnsaflsvirkjanir, tvær í eigu RaRík og ein í einkaeign.

Í ræðum stjórnmalamanna o. fl. hefur því verið haldið fram að breytingar á orkulögum auðvelduðu rekstur smávirkjana og orkusölu frá þeim, enda hefði áhugi á smávirkjunum vaxið vegna lagabreytinganna. Nú virðist hins vegar stefna í þveröfuga átt.

Um árabíl má segja að virkjun á Sleitustöðum í Skagafirði hafi verið eina einkarekna smávirkjunin sem tengdist dreifikerfi RaRík og seldi RaRík orku. Árið 2002 voru teknar í notkun fáeinar einkareknar virkjanir og gerðir samningar við dreifiveitu um orkukaup frá þeim. Í áætlunum um tekjur smávirkjana fram til ársins 2003 var tekið mið af orkuverði skv. opinberri gjaldskrá Landsvirkjunar og geri ég ráð fyrir að það hafi einnig verið gert í orkusölusamningum þessara virkjana.

Í áætlunum sem gerðar hafa verið síðastliðið ár u. þ. b., og væntanlega einnig í þeim fáu orkuviðskiptasamningum sem gerðir voru 2003, má segja að orkuverð hafi **lækkað um ca 10 - 20 %** frá fyrri árum. Orsakir voru m. a. eðlileg þáttaka smávirkjana í uppbyggingu flutningskerfis og breytt viðskiptaumhverfi.

Nú virðist stefna í **10 - 15% viðbótarlækkun** til smávirkjana sem hafa samið beint við dreifiveitur (nokkuð mismunandi eftir aðstæðum). Yrði þá um að ræða **20 - 30 % lækkun orkuverðs** til smávirkjana frá því í **desember 1999** er iðnaðarráðherra skipaði nefnd til að kanna „...hagkvæmni þess að virkja smærri vatnsföll á bújörðum og tilgreini megin kosti og galla þess.“

Ljóst er að með þessu verður rekstrargrundvelli kippt undan einhverjum þeirra smávirkjana sem nú eru í rekstri. Líklegt er að einhverjir aðilar, sem byggðu smávirkjun á grundvelli gildandi laga 2003 - 2004 verði gjaldþrota í kjölfarið, þótt þeir hafi gert varfærnar rekstraráætlanir í samræmi við þágildandi orkuverð, en treyst á að stjórnmalamenn stæðu við stóru orðin um bættu möguleika einkavirkjana í frjálsu viðskiptaumhverfi.

Loks má geta þess að óhagstæð skilyrði til að reka smávirkjanir tengdar dreifikerfi verða hvatning til að reka virkjanirnar einangraðar (þannig eru um 200 einkavirkjanir á landinu). Þannig mætti halda fram að lögin gætu tafið fyrir tækniframförum.

Árni S. Sigurðsson
vélaverkfræðingur
Verkfræðistofu Norðurlands ehf